

Diskuse

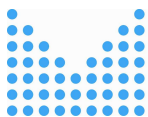
Stopa, důkaz, věc doličná - stručný příspěvek do diskuse

K O M I S A Ř   M G R .   O L D Ř I C H   Š Í D L O ,
H R A D E C   K R Á L O V Ě

Na mezinárodní konferenci *Pokroky v kriminalistice* konané ve dnech 20. až 21. září 2006 v Praze na Policejní akademii ČR přednesl Ing. Bohumil Planka, CSc. příspěvek na téma „stopy a důkazy“. (S omluvou používám velmi volný název tématu Plankovy přednášky. Příspěvek totiž bohužel nebyl vřazen do sborníku příspěvků z konference, takže jeho přesný název neznám.)

Uvedená Plankova práce pak (v rozvinutější podobě) vyšla pod názvem *Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistický důkaz* ve čtvrtletníku *Kriminalistika* číslo 4/2006. V *Kriminalistice* číslo 3/2007 na Plankův článek reagoval prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. svou *Poznámkou k pojmu „kriminalistická stopa“ a „kriminalistický důkaz“*. Plankovy i Strausovy úvahy a argumenty jsou v *Kriminalistice* dostatečně obsáhle zpracovány, nemělo by tedy smysl je opakovat. Zájemce odkazuji na výše uvedená vydání *Kriminalistiky*.

Z Plankovy práce je zřejmé, že pojmy **stopa** a **důkaz** skutečně mohou studentům kriminalistiky a snad i policistům anebo orgánům činným v trestní řízení poněkud splývat, a tím způsobovat určité (snad i vážné) potíže, ačkoli zejména u posledně jmenovaných by tomu tak rozhodně být nemělo. Z doby svých studií na Policejní akademii ČR se nepamatuji na nějaké zásadní problémy v dané oblasti. Nesetkávám se s

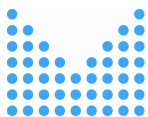

nimi ani jako policista. Moje osobní zkušenost však není důležitá a Plankovy příklady hovoří jasně. Jejich čtení vzbuzuje dojem až komické popletenosti v základní odborné terminologii. Toto „zmatení pojmů“ patrně nastalo v důsledku nejednotné terminologie, nezávaznosti definic a v neposlední řadě chybného chápání pojmů **stopa** a **důkaz**.

V první řadě je nutné jasně definovat **stopu** (která je pojmem kriminalistickým) a **důkaz** (ve smyslu trestně procesním). Zatímco **stopou** je podle nejnovějších kriminalistických teorií třeba rozumět jakoukoli změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, zjištěnou, zajištěnou a využitelnou soudobými metodami, prostředky a postupy, mající příčinnou, prostorovou nebo časovou souvislost s kriminalisticky relevantní událostí, **důkaz** je v trestně procesní teorii definován jako přímý poznatek o předmětu důkazu, získaný orgánem činným v trestním řízení z důkazního prostředku v průběhu procesního dokazování.

Zjednodušeně řečeno - **stopa** je **změna**, **důkaz** je **poznatek**. Rozdíl je na první pohled zcela zjevný.

Plankou předložené a kritizované příklady jsou dokladem nesprávného porozumění věci a z toho plynoucího zaměňování kriminalisticky relevantních objektů. Kupříkladu palná zbraň nalezená na místě činu vůbec nemusí být (a taky někdy není) **stopou** (tj. „změnou“), nýbrž **nositelem stop(y)**. Ovšemže samotná existence či naopak neexistence nějaké věci nebo jevu na kriminalisticky relevantním místě může být sama o sobě stopou, jedná-li se o „změnu“. Avšak Plankou jako příklad uváděné **kalhotky znásilněné ženy** nejsou a nemohou být **biologickou stopou** ani **biologickým důkazem**, jde

o (potenciálního) nositele stop(y). Stejně tak (odbočme pro ilustraci na okamžik od Planky) fasáda domu poničená sprejerem nebo osoba s hematomy na těle nejsou stopami - jedná se o nositele stop, přičemž stopami jsou nápisy či obrazce na zdi resp. krevní podlitiny, tedy „změny“.

Je (mírně řečeno) velmi odvážné považovat věc nalezenou na místě kriminalisticky relevantní události a priori za důkaz či „kriminalistický důkaz“. Existence nějaké věci v nějaké době na nějakém místě nemusí nutně něco dokazovat ve vztahu ke zkoumané skutečnosti. Samozřejmě, že dejme tomu nástroj nalezený pod vypáčenou okenicí, použitelný jako páčidlo, byl pravděpodobně k vloupání použit. Ale co když ne? Zde se pracuje s kriminalistickými verzemi, tedy s hypotézami, s určitou formou domněnek, nikoli s důkazy. Stopou pak naše smyšlené páčidlo bude jediné tehdy, bude-li kriminalisticky relevantní „změnou“ v materiálním prostředí. Pravděpodobně by ono páčidlo mohlo být nositelem stop (daktyloskopických, biologických ad.), ale třeba taky ne, což na druhou stranu ještě nemusí znamenat, že páčidlo je jako věc doličná vyloučeno (pachatel páčidlo spolehlivě ztotožní apod.).

V této souvislosti nutno souhlasit se Strausem: Kriminalistický technik nezajišťuje důkazy. Už proto, že mu nepřísluší posuzovat, co je či není důkazem. Zajišťuje objekty, které jsou nebo mohou být nositeli kriminalistických stop. Práce s důkazy včetně jejich hodnocení náleží do kompetence orgánů činných v trestním řízení.

Pojem **kriminalistický důkaz** je třeba jednoznačně vymezit a jasně jej tak odlišit od pojmu **stopa** a zejména od

pojmu **důkaz** ve smyslu trestně procesním. Případně lze uvažovat o vyloučení pojmu **kriminalistický důkaz** z odborné terminologie, což bych osobně považoval za nejlepší. Straus přináší akceptovatelné řešení, když navrhuje **pojem kriminalistický důkaz ekvivalentně vyjádřit jako předmět se stopami**.

Nabízím vlastní definici:

Materiální objekt, který má nebo zřejmě může mít vztah ke kriminalisticky relevantní skutečnosti, nebo je nositelem, případně potenciálním nositelem kriminalistické stopy, je **věc doličná** (corpus delicti).

Vyhýbat se pojmu „věc doličná“ s odůvodněním, že je zastaralý, považuji za nesprávné. Stejně zastaralé (a proto „nevhodné“) by pak musely být i výrazy jako stopa, vloupání, krádež, zpronevěra, ale také vrah, zloděj a mnoho dalších. Některé odborné termíny jsou podstatně starší nežli „věc doličná“, a nikdo je nezpochybňuje. „Věc doličná“ je terminus technicus patřičný, výstižný, funkční a užitečný. Jeví-li se snad někomu starobylý, na kvalitách mu to neubírá, ba, řekl bych, je tomu právě naopak. Starobylost není zastaralost.

Jak známo, zásady mívají své výjimky. Nazývání těla lidské bytosti „věcí doličnou“, bude-li nositelem stop, by znělo snad až urážlivě a nejspíš by vyvolávalo vcelku oprávněný odpor. Eventuální tvrzení, že lidská šedá kůra mozková je „věc doličná“, protože je nositelem paměťových stop, také nejspíš neobstojí. Řešení je naštěstí velice jednoduché: Lidské tělo (a určitě i tělo zvířecí) přece může zůstat nadále tělem. A mozkové kůře ponechme její pojmenování.

Straus předkládá názor, že v současnosti není třeba vymezovat „kriminalistický důkaz versus kriminalistická stopa“, čímž v jistém smyslu oponuje Plankovi. Jakkoli v některých věcech Plankův názor nesdílím, v tomto punktu se přikláním k jeho pohledu na věc, a dovolím si nesouhlasit se Strausem. Zastávám dokonce mínění, že v prostředí policie by odborná terminologie měla být přísně závazná. Nejasná, nejednoznačná formulování odborných termínů způsobují nedorozumění, omyly a přehmaty, což ostatně platí obecně (představme si terminologickou nejednotnost anebo nejednoznačnost např. v geologii či dokonce v medicíně!). Kriminalistice jako vědnímu oboru současný stav na lesku nepřidává.

Jsem si dobře vědom, že popisovaná záležitost není tak jednoduchá, jak by se mohlo na první pohled zdát, a podotýkám, že mnou uvedené přístupy nekorespondují např. s ustanovením § 112 zákona č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v němž se uvádí:

(1) Věcnými důkazy jsou předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, jiné předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stopy trestného činu.

(2) Listinnými důkazy jsou listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost, vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.

Trestní řád je převážně orientován na soudní řízení (odtud i jeho název „zákon o trestním řízení soudním“), bude tedy vhodné přenechat pokud možno trestně procesní terminologii soudům. Neuvážené přejímání pojmů z trestního

řádu do kriminalistiky může být v důsledcích zavádějící a matoucí, schopné studentům i praktikům přivodit nejednu krušnou chvíli. Příklady nastíněné Plankou jsou toho dokladem. Tam, kde se termínům převzatým z trestního řádu nelze vyhnout, bude na místě maximální obezřetnost při jejich užití, případně též upozornění na obsahovou neshodu mezi trestně procesním a čistě kriminalistickým výrazivem (kupř. v § 112 tr. ř. je **stopa trestného činu** uvedena jako jeden z **věcných důkazů**).

Plankou kritizovaná terminologická „džungle“ je každopádně důvodem k vážnému zamyšlení a otevřené diskusi. Snad tomu tento stručný příspěvek (tváří v tvář kriminalistickým osobnostem Strausova a Plankova formátu) aspoň trochu napomůže.